

Oponentský posudek bakalářské práce

Noemi Jinková: Daň císaři. Dramatická exegeze Mt 22,15–22

předloženo na UK ETF katedře Nového zákona v létě 2015

vedoucí práce: doc. Jiří Mrázek, Th.D.

1. K formě

Předložená práce svým rozsahem (46 stran výkladu, 3 strany bibliografie a 2 strany přílohy) i formálním provedením odpovídá požadavkům na bakalářské práce kladeným. Jazyk je nadprůměrně dobrý, téměř bez chyb (včetně překlepů!), drobnou zvláštností je občasné užívání mírně archaických obrátů: „jest mi ... pojednat“ (str. 7), „bylo by lze“ (pozn. 55 na str. 22), „nikolivěk“ (str. 41). Pochválit je třeba i formulaci a anglický překlad anotace. Do patových poznámek autorka vkládá kromě správně uváděných bibliografických údajů občas také citáty a vlastní doplňky, někdy by jejich obsah podle mého názoru patřil spíše do hlavního textu práce (např. pozn. 10 či 14). Někdy, spíše výjimečně, odkaz na zdroj určitého tvrzení chybí (např. str. 15, 27, 40). Typografickou zvláštností, nicméně důsledně provedenou, a proto přijatelnou, je užití kurzivy pro zkratky biblických knih v odkazech. Pro příště bych doporučil oboustranný tisk (s většími okraji).

2. K obsahu a metodě

Cíl své práce autorka stanovila přímočaře: pokusit se vyložit perikopu o dani císaři pomocí neobvyklé metody, kterou charakterizuje jako „vizualizaci, čili pomyslnou dramatizaci“ (str. 7). Niž jak blíže však nevysvětlí, co onou „dramatizací“ míní – stejně jako nezdůvodňuje, proč ze tří evangelijních verzí zvolila tu Matoušovu. Čtenář je tedy nejprve ponechán v nejistotě (záměrné dramatické napětí?), probouzející otázky. Co to znamená, představit si, že „text perikopy byl původně zamýšlen jako scénář“ (st. 7)? Jistě nelze počítat s tím, že by evangelistovi kdy přišlo na mysl, že by se jeho text předváděl na scéně (řeckého – jiné nebylo) divadla. Na druhou stranu jistě lze k jednotlivým epizodám evangelijního příběhu *přístupovat* jako k divadelně ztvárnitelným scénám. Postupem práce se vyjasňuje, že autorka má skutečně na mysli tuto druhou možnost, a dokonce si ji představuje docela jednoduše jako liturgické čtení (str. 17).

Jan Roskovec, Th.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: roskovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

Dává si práci se zdůvodněním oprávněnosti svého přístupu a v úvodních kapitolách předkládá argument z *kontextu*: perikopu o dani císaři chápe jako součást většího oddílu o čtyřech částech, z nichž v každé je Ježíš konfrontován s nějakou otázkou: po sporu o daň následuje *spor o vzkříšení* (Mt 22,23–33), otázka po *největším přikázání* (vv. 34–40) a otázka o vztahu *Mesiáše k Davidovi* (vv. 41–46). Autorka vychází z výkladu Davida Daubeho (ač to takto jednoduše sama neuvádí), který v pozadí této čtyřdílné kompozice vidí v rabínském schematu „čtyř otázek“ a její vznik situuje do „velikonoční liturgie rané církve“ (str. 9). Liturgizaci Ježíšova příběhu autorka hypoteticky považuje za hybný moment jeho evangelijního vylíčení jako jednorochní cesty (str. 10).

Také náhled do *dějinného prostředí* perikopy – po úvaze o zařazení do textové souvislosti další standardní krok exegetického řemesla – autorka koncipuje jako přípravu na divadelní provedení a soustřeďuje se v něm na poměrně rozsáhlý *portrét farizeů* (str. 11–16).

Po úvodní přípravě následuje vlastní výklad oddílu, převlečený do kostýmu divadelního scénáře. Začíná – jak se sluší – *překladem* řeckého textu, k němuž bych měl několik drobných poznámek (zaznamenaných to textu práce) a jednu „větší“: druhá věta v sekvenci *καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδεὶός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων* (v. 16) daleko spíše vysvětluje větu předchozí než následující.

V následujícím *souvislém výkladu* (str. 21–38) postupuje po jednotlivých výpovědích oddílu, přičemž je chvályhodné, že se mechanisticky nedrží versů, ale váží tyto drobné krůčky podle smyslu (v duchu zvolené kamufláže je nazývá replikami). Velmi zručně do svého textu zapojuje všechna relevantní hlediska exegetického řemesla. Projevuje při tom cit pro detail – uvažuje o vhodném překladu (viz např. hned k v 15 pěkný výklad o problému chápání aoristu *πορευθέντες* na str. 21!), sleduje konkordanci, rozdíl mezi synoptickými verzemi, všimá si rukopisných variant i strukturálních schemat v textu. Celkově výtečnou úroveň výkladu trochu snižuje to, že občas přechází do teozovitých poznámek.

Autorka s porozuměním využívá komentářovou i jinou odbornou literaturu v angličtině, němčině i francouzštině. (Jen drobnou poznámku: není mi jasné, proč v souvislosti s určením literárního „druhu“ perikopy cituje Bultmanna v angličtině jako autora označení „scholastic dialogue“, prý odlišného od Luzova „Schulgespräch“; viz str. 8 a pozn. 101 na str. 33 – ve skutečnosti jde nejspíše o překlad stejného termínu). Obezřetnost jejího úsudku může demonstrovat třeba úvaha odmítající unáhlené schema „Ježíš mezi zástupci dvou náhledů“ – *prodaňových herodiánů a protidaňových, s lidem cítících farizeů* na str. 23. Citlivost pro divadelní motivy jí umožnila všimnout si možné souvislosti mezi lichotkou tazatelů, že Ježíš „nehlídá na osoby“ (*οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων*) a výtkou *ὑποκριταί*, kterou se k nim Ježíš obrací (str. 30).

Přes všechny zřetel k podrobnostem směřuje svůj výklad k pointě. Tou je samozřejmě otázka interpretace Ježíšova klíčového prohlášení z v. 21b. Co Ježíš míní „tím, co patří císaři“ (*τὰ Καίσαρος*), a podle toho „tím, co patří Bohu“? Tomu je věnována závěrečná kapitola *Interpretace* (str. 39–45). Zde začínají být autorčiny úvahy, dosud velmi srozumitelné a soustředěné k výkladu textu, poněkud excentrické. Shledává tu argumenty pro svůj názor, že obvyklý výklad, že Ježíš v první části své výzvy doporučuje platit daň, je nesprávný, stejně jako tradiční výklad druhé části, doložený už od Tertulliana, podle něhož tu Ježíš naráží na Gn 1,26, a spojením *τὰ τοῦ θεοῦ* tedy míní člověka jako nositele obrazu Božího. Argumentuje ve dvou krocích. Nejprve charakterizuje Ježíšovu výzvu jako *výpověď o spravedlnosti*: vůči císaři spravedlnosti pozemské (ve smyslu římské *iustitia distributiva*), vůči Bohu ovšem spravedlnosti pravé, jak o ní na jiných místech mluví matoušovský Ježíš. Už tento oslí můstek od charakteristiky výpovědi k pojmu a termínu je podle mne něčím, čemu by měla střízlivá exegese klást odpor. Druhým krokem autorčiny argumentace je naopak pedantský poukaz na to, že v případě mince Ježíš poukázal nejen na obraz, ale také na *nápis*, který nese. Je možno analogicky pomyslet na nějaký nápis, který by vyjadřoval přináležitost Bohu? Tady autorka vystupuje z textu do prostoru (divadelní?) fantazie: přítomní učedníci farizeů u sebe prý museli mít modlitební řemínky *tfilin*, obsahující texty – nápisy upřesňující, že jejich nositelé patří Bohu nejen jako jeho stvoření, nýbrž jakožto jeho vyvolení, povolání k poslušnosti Zákona, životu ve smlouvě. Autorka pak svoji interpretaci Ježíšovy

odpovědi vyjadřuje parafrází: „Když nedáváte Hospodinu, co jeho jest, pak vám nezbude než odvádět daně římskému císaři, nechcete-li se s ním dostat do konfliktu“ (str. 44). Podle autorky to znamená, že „otázka placení daní je z pohledu víry ... irelevantní“ (str. 45).

3. Hodnocení

Celkový dojem z předložené práce je poněkud rozporný. Převládá ovšem kladné hodnocení suverénně zvládnuté exegetické práce s biblickým textem i s vykladačskými pomůckami a svěže zformulovaného textu. To, že tématem je vlastně „jen“ výklad jedné evangelijní perikopy, a že by tedy bylo možno práci považovat za rozšířenou seminární práci z exegetického prosemináře, nepovažuji v případě bakalářské práce za nijak snižující. Sympaticky působí také odvaha předložit výklad, který se odklání od obecného konsensu. Autorka svůj výklad podložila srozumitelnými argumenty. Nicméně jsem přesvědčen, že její argumenty neobstojí, jsou (oba) mnohem spíše výsledkem imaginace než exegeze textu, u něhož jest nám zůstatí a jím své kreativní nápady měřiti.

Práci *doporučuji* k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm *velmi dobře (B)*.

Otázky k rozhovoru (kromě případného posílení argumentů pro autorčinu interpretaci, bude-li na ní trvat):

- (1) Vysvětlíte lépe /přesvědčivěji, proč preferujete překlad *προσήνεγκαν* ve v. 19 jako „přinesli“?
- (2) Co míníte „pozitivistickým“ přístupem k výkladu textu (str. 41)?

V Praze 9. září 2015

Jan Roskovec